

Televizyondaki Şiddetin Saldırganlığa Etkisi

Nermin ÇELEN*

ÖZET

Filimlerin özellikle televizyonun genç nüfusun şiddet tutumlarını etkileme potansiyelinin artması üzerine büyük ölçüde psikolojik araştırmalar yapılmıştır. Bu konudaki araştırmaları iki grupta toplamak mümkündür. Birinci grup araştırmalar televizyonda şiddet sahneleri izlemenin bireydeki saldırganlık enerjisinin Katharsis aracılığı ile yol bulup boşalmasına ya da fantazi saldırganlığa neden olduğunu savunurken, diğer gruptaki araştırmacılar sosyal öğrenme kuramı gereğince televizyondaki şiddetin bireyin saldırganlık davranışına model oluşturduğu görüşünü benimserler. Her iki grup araştırmacılar yaptıkları laboratuvar çalışmalarında kendi hipotezlerini doğrulayan sonuçlar elde etmişlerdir.

Tüm bu çalışmalara rağmen televizyon şiddeti ile saldırganlık arasında kurulan nedensellik hipotezi alan çalışmalarında açık değildir. Televizyonun saldırganlığa etkisinde toplumsal değişkenlerin rolü gözardı edilmemelidir.

SUMMARY

The Effects of Watching Violence on Television

Many observers have noted that the rate of violent crime has increased during the same period that television has become the dominant entertainment medium in all countries. So the effects of media violence have become one of the passionate and most political research topics in social psychology. For one group of researchers observed aggression can reduce aggressive feelings through the process

* Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi.

of catharsis. For the other group observed violence increases aggression. But these lab studies maynot be a applicable to real life instances of antisocial violence.

However the actual empirical evidence is weak and has not shown a role of Media violence in increasing crime. There are some other social conditions which are important in producing violence such as unemployment, poor housing, poor medical care, illegal drug etc. It seems that, at most, television could contribute only a small amunt above and beyond such large social factors.

Saldırıcılığı içgüdü ve dürtü olarak kabul eden kuramlar, tarih boyunca mitolojide, efsanelerde, grek tragedyalarında, çeşitli çocuk ve yetişkin edebiyatında, çizgi romanlarda, radyoda ve son olarak televizyonda çeşitli formlarda temsil edilen saldırganlığın, insanoğlunun overt davranışlarına etkisi olmadığını savunmuşlardır.

Bu kuramlara göre, insanlar izledikleri ya da okudukları saldırgan davranışlarını özel fantazi yaşantısının bir parçası haline getirirler. Bu fantaziler dış güçlerin ortaya çıkardığı görme ve işitme duyuları ile ilişkin bir nevi algılamadır. Yine bu fantaziler insanın bilişsel yapısı ile ilgilidir. Fantaziler duygusaldır; yani gerginlik, ferahlama, zevk, korku, nefret ve benzeri duygulara ilişkindir.

Fantazilerin güdüleyici etkileri vardır. Psikoanalitik kurama göre fantaziler arzu edilen fakat ulaşılamayan amaçların yerine geçer (Freud, 1962). Fantaziler gerilimi ve dürtüyü azaltır. Örneğin, seksüel fantaziler elde edilmeyen cinsel ilişkinin yer değiştirmesidir. Saldırgan fantaziler ise bir başkasını incitme isteğinin yer değiştirmesidir. Eğer seksüel ve saldırgan dürtülerin doğuştan var olduğunu kabul edersek, fantaziler bu dürtüyü veya mevcut gerilimi azaltır. Fantazi aktarların kazandırdığı ödülün derecesi gerçek seksüel ya da saldırgan davranışın sonucundan daha azdır. Gerçek davranışın sonucu bireyin cezalandırılmasına yol açacaksa fantazilerin miktarı artar. Televizyonda izlenen sembolik saldırgan davranışlar fantaziye dönüştürülür. Oyuncak askerlerle savaş oyunu oynamak başka bir olay; anneyi tekmelemek başka bir şeydir. Boks yapmayı düşünmek, birini öldürmeyi hayal etmek, bir cinayetle bir tutulamaz.

Televizyondaki sembolik saldırgan uyarıcı ile ortaya çıkacak saldırgan davranış toplum tarafından hoş karşılanmayacak nitelik taşıyorsa, yani engelleniyse fantazi davranış ortaya çıkacaktır. Bu tür fantaziler kısmen tatmin edici olsa da güçlü uyarıcıları veya dürtüleri azaltmakta yardımcıdır.

Fantazileri, organizmayı uzun süre biçimsel pekiştiriciler olmadığında uyum sağlayıcı fonksiyonlar olarak kabul ederiz. Örneğin, engelle karşılanan bir çocuğun hayal gücü gelişmişse engeli alt eder.

Fantaziler dışsal davranışın getireceği felaketten koruyan aktlar olarak kabul edilir. Ya da dışsal davranışı geciktiren kontrol mekanizmasıdır. Televizyondaki çizgi filmler hazır sunulan fantazilerdir. Eğer çocuğun fantazi dünyası sınırlı ise dışsal davranışa geçme olasıdır. Fantazi dünyasını genişleteceği için sembolik fantazi davranışları izleme çocuğu herhangi bir cezadan korur. Televizyonda iz-

lenilen şiddet sahneleri içgüdü ve dürtü kuramcılarına göre bireyde saldırganlığı ortaya çıkartmaz. Bunun yerine ödüllendirici yer değiştirme mekanizmasını kullanır. Yani, fantazi geliştirirler.

Kabul edilir ki, süreç içerisinde çocuklar ve yetişkinler saldırgan davranış ya da tepkileri denerler. Bu ise yetişkinlerin ve de çocukların saldırgan kıskırtmayla karşılaştıklarında hemen şiddet eylemlerini girişecekleri demek değildir. Sosyal kabul, ceza, utanç, suçluluk gibi beklentiler başkalarına zarar vermeyi engeller. Saldırgan fantaziler ve geçmişte alınan cezalar şiddet eylemi olasılığını azaltır.

"Fantazi eylemleri aşağıdaki yollarla şiddet eylemlerinin ortaya çıkma olasılığını azaltır:

1. Uyarma (arousal) derecesine direkt etkisi vardır. Eğer biri çok kızgınsa fantazi davranış öfkeyi ve uyarılma seviyesini azaltır. Eğer öfke yaratan kaynak fantazide yeterince cezalandırılmışsa uyarılmış güdü kaybolur.

2. Eğer bir fantazi ödüllendirilirse ileride saldırgan eğilimler uyandıığında birey saldırganlık yerine fantaziye seçer.

3. Televizyondaki sahneler bireyin fantazi materyalinin kullanımını sağlar. Kişi kızgın kahramanları kendine benzetir ve bu materyali uyarıcıyı azaltmak için kullanır.

4. Televizyonda şiddeti seyrederken bastırma yoluyla saldırganlık eğilimini ortadan kaldırır. Şiddet ve getirdikleri seyirciyi korkutmuştur. Korkudan kaçmak için saldırgan davranmaz.

5. Televizyondaki sembolik saldırganlık bilişsel davranış kontrolü için gerekli materyali sağlar. Eğer bireyin fantazi yeteneği sınırlı ise dışsal kaynaklardan beslenir."

Bu konuyla ilgili araştırma Feshback ve Singer 1971'de tarafından yatılı okullarda farklı ekonomik sınıflardan gelen gençler arasında yapılmıştır. Altı hafta süren bu çalışmada Dewey grubuna şiddet içeren, Kontrol grubuna şiddet içermeyen filmler izlettirilmiştir, bireyler arasındaki saldırganlık gözlenildiğinde şiddet içeren filmleri seyreden grubun saldırganlığının daha az olduğu saptanmıştır. Televizyonda şiddeti izleyen grupta fantazi saldırganlığın arttığını, diğer grupta ise fantazi saldırganlığın düşük, açık saldırganlığın yüksek olması, televizyon programlarının saldırgan eğilimleri arttıracığı yerde azalttığını belirlemiştir¹.

Sosyal Öğrenme Kuramları ve Saldırganlık

Bu kuramı savunanlar saldırganlığın da diğer davranışlar gibi öğrenildiğini söylerler ve iki tip öğrenme modeli ile öğrenilen saldırgan davranışları açıklarlar:

1- Seçmeli pekiştirme sonucu şekillenen davranış.

1 Feshback, S., Singer, R.; "Television and Aggression", Brook/Cole Publ. Comp. Ca 1973.

2- Gözlem ve taklit yoluyla öğrenme.

Her iki model her ne kadar kuramcılar tarafından ayrı tutulursa da birbirini tamamlar. Çocuk yetiştirmede her iki modelin demonstrasyonunu görmek mümkündür. Ebeveynler doğru davranışın öğrenilmesinde örnek teşkil ettikleri gibi çocuğun davranışlarını ödülleri ve cezalarla yönetirler. Bu öğrenme süreci çocuğun toplumsallaşmasında önemli rol oynadığı gibi saldırgan tepkileri öğrenmesinde de rol oynar. Her toplumda saldırgan model bulmak söz konusu olduğu gibi, pasifizmin cezalandırıldığı her toplumda saldırganlık ödüllendirilir.

Sosyal öğrenme kuramcılarını televizyon programlarının saldırgan model oluşturduğunu, eğer programda ceza ile karşılaşmazsa gözlenen bu davranışların benimsenip uygulanacağını savunurlar. Televizyonda şiddeti izleyen çocuklar hemen anti-sosyal davranışta bulunmasalar da, bir süre sonra benzeri bir durumla karşılaştıklarında saldırgan davranışta bulunabilecekleri saptanmıştır. Jerome Singer 1971'de çocukların yaşayan ve film modellerini taklit etmelerini belirleyen durumları şöyle özetler:

1- Ana okulu çocukları izledikleri gerçek ve çizgi filmlerdeki modelleri taklit ederler.

2- Taklit ettikleri doğrudan izledikleri davranış olduğu gibi, gördüklerinin ötesinde imajinatif diğer saldırgan davranış örüntülerini de kapsar.

3- Eğer;

- Model cezalandırılmazsa,
 - Model çocuğun kendi cinsindense,
 - Çocuk ılımlı bir engel ortamı ile karşılaşır,
 - Modelin davranışı çocuğun yanındaki yetişkin tarafından onaylanırsa,
- filme izlenen saldırganlık taklide yol açar.

Bu tür araştırmaların sınırlılığında söz edebiliriz. Sınırlılığın ilki: Araştırmanın yapısından kaynaklanır. Örneğin, denek olarak kullanılan çocuklar hepsi orta sınıf çocuklardır. Bu tür çocuklar genelde büyüklerini itaatkar bir şekilde taklit etme alışkanlığı geliştirmişlerdir. İkinci sınırlılık, saldırganlık ölçümleri çocukların oyunları sırasında cansız nesnelere ataklarını gösterir. Oyunda saldırganlık ve canlı tipine yapılan saldırı farklı durumlardır.

Taklit ile gerçekleşen saldırgan davranışları, laboratuvar dışında tüm toplumu etkileyen saldırgan aktarlarda da görmemiz mümkündür. Televizyondaki gerçek sahnelerin ve de film gösterilerinin uçak kaçırma ve bomba olaylarında rolü büyüktür. Polis istatistikleri ve televizyonda şiddet seyretme arasındaki korelasyon yüksektir.

Bandura-Ross ve Bandura-Walters, çocuğun ilk izlenimlerinin televizyondan kaynaklandığını bunu gösteren birçok delil olduğunu savunmuştur. Çocuk şiddetin tekniklerini ve metodlarını televizyondan öğrenir. Başka bir şekilde bunlara dikkat etmesi mümkün değildir. Çocuk kavgada bıçak kullanmayı, tüfeğin tetiğini çekmeyi, bir insanı asmayı televizyondan öğrenir. Başka birine zarar vermek istediğinde bu araçlardan yararlanacaktır.

Kuramcılar televizyonun saldırgan davranışa etkisini araştırırken, yapısal ve çevresel, birbiri ile ilişkin birçok faktörün anti-sosyal birçok davranışı ortaya çıkardığını belirtirler. Alışkanlık haline dönüşmüş saldırgan davranış genelde öğrenilmiş davranıştır ve yaşamın ilk yıllarında öğrenilmiştir. Çocuklukta öğrenilen sosyal davranışın değişmezlik özelliği vardır. Bu tür alışkanlıkların ergenlik döneminde ve yetişkinlikte de devam ettiği bilinir. Eğer çocuğun yaşadığı ortam engelleyici ise, çocuk çok miktarda saldırgan model görürse ve çevresi çocuğun saldırganlığını pekiştirirse çocuğun saldırganlık stili baskın olacaktır.

Çeşitli öğrenme süreçlerinde saldırganlığın üç farklı aşamada geliştiği görülür. Birinci aşama, elde etme, kazanılma ve kodlama fazıdır. Davranışı yönlendiren kural kazanılır ve içsel olarak temsil olur. İkincisi, süreklilik aşamasıdır. İçsel temsil güçlenir ve genişler. Üçüncü aşama ise ortaya çıkarma (emission) fazıdır. İçsel temsil gerçek davranışa dönüşür.

Örneğin, televizyondaki sahnenin görsel ve işitsel özellikleri bireyin dikkatini çeker ve sahne kodlanır. Bunun gibi göze çarpan temalar da kodlanır. Sahnenin karmaşıklığına göreceli olarak kodlamalar da değişiktir. Büyük çocukların kodlamaları daha zengin ve daha geniştir. Bu kodlar bellekte biriktirilir. Daha kapsamlı kodlamalar daha çabuk hatırlanırlar. Sahne ortadan kalksa bile bellekteki bu kodlamalar devam eder. Çocuk, sahneyi her anımsayışında bununla ilgili fantazileri de düşünür. Bellekte sahnenin tekrarı yapılır ve süreklilik gerçekleşir. Bu tekrar, bellekte daha soyut ve genel yapılaşmaya neden olur. Çocuğun çevresinde gelişen ipuçları daha önce kodladığı davranışları çağırıştır. Aktlar, davranışların kodlama doğrultusunda görülür.

"Berkowitz, 1983; bu bilişsel-bağlantısal ağı şöyle özetler: İzlenen saldırgan aktlar, fikirlerin, duyguların, içsel düşüncelerin bağlantılarını aktive eder. Böylece iki kişinin kavga etme sahnesini izleme, başka durumlarda öğrenilen diğer öğrenilmiş saldırganlık tipleri ilgili öfke gibi duyguların bağlantılarını ortaya çıkartır. Bir başka deyişle saldırganlığa hazır oluşluk bu bağlantılarla temin edilmiştir"².

Eğer izlenen saldırganlık aktını gerçekleştiren kişiyle birey arasında ortak özellikler varsa, saldırganlığın ortaya çıkma ihtimali daha fazladır. Çünkü mevcut bağlantıları daha çabuk ortaya çıkartır.

"Huesman, 1982, herhangi bir uyaran daha önce çatışma çözücü olarak yorumlanan saldırganlık aktinin geri gelmesini (re-call) sağlar. Aynı şey televizyon için de geçerlidir. Bellekte saklanan saldırgan çözüm aktları eylem çözüm yolu olarak kullanıldığını belirlemiştir"³.

Her ne kadar laboratuvar çalışmalarında nedensellik hipotezi (yani, televizyondaki şiddetin saldırganlığa neden olması) doğrulanmışsa da, alan çalışma-

2 Berkowitz, L.; "Some effects of Thoughts on Anti and Prosocial Influences of Media Events", Psychological Bulletin, 1984, Vol. 95, No: 3, s. 410-427.

3 Huesman R.L. and Malamuth, N.; Media Violence and Antisocial Behavior, Journal of Social Issues, 1986, Vol. 42, No. 3, s. 1-6.

larında bu nedensellik bu kadar açık değildir. Bazı çalışmalar televizyondaki şiddetin saldırganlığı arttırdığını, bazıları ise saldırgan yapıya sahip kişilerin şiddet programlarını seyretme sıklığının fazla olduğunu söylemektedir.

Turner, Hesse, Peterson, Lewis yazılarında saldırganlığın kısa dönem etkilerini araştıran metodların uzun dönem etkilerini araştırmak için yetersiz olduğunu belirtirler. Ayrıca, doğal ortamlardaki alan çalışmalarında kullanılan yöntemlerin yerine daha dikkatle düzenlenmiş yar-deneylelerin ve deneysel olmayan araştırmaların nedensellik hipotezini uzun dönemde test edilmesi için gerekliliğini savunmuşlardır.

Bununla İlgili Araştırmalara Örnekler:

Berkowitz ve Macauley'in 1971'de medya aracılığı ile halka açıklanan cinayetler, boks maçları, idamların etkisinin zaman dizisi analizinde; halkın saldırgan davranışlarını kısa dönemde düşürdüğü, uzun dönemde ise arttırdığını ortaya koymuştur.

Phillips ve Hensley, 1984'de yaptığı başka bir çalışmada ise televizyondaki şiddet davranışlarının bastırıcı ve hızlandırıcı etkileri olduğunu saptamıştır. Özellikle, eğer sahneler gerçek, heyecan verici, ödüllendirici ise saldırganlık daha yüksek olacaktır. Time series regression analizi kullanarak elde ettikleri araştırma sonuçlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Televizyondan aktarılan günlük yaşantıdaki şiddet sahneleri saldırganlığı artırır.
- Bu sonuçlar laboratuvar sonuçlarına uygunluk gösterir.
- Gerçek yaşantı şiddet sahneleri kurgu-şiddetten daha etkileyicidir.
- Aynı tür hedeflere öfke besleyen kişi görüntüdeki cürümlü ile özdeşleşerek cürüm işler.

Bu sonuçlar Berkowitz'in (1966) laboratuvarında elde ettiği sonuçlara uygundur.

Philips, Hensley, Berkowitz, Macauley değişik zamanlarda yarı-deneysel desen yöntemini kullanarak medya dolu şiddetin kısa dönem saldırgan davranışları ortaya çıkardığını ve bu davranışlara gerçek cürüme verilen cezanın ve ödülün etki yaptığını belirtmişlerdir.

Televizyon (Medya) Şiddetinin Çocukların Saldırganlığına ve Korkusuna Etkisinin Boylamsal Çalışmalarına Örnekler:

Singer 1984'de medya şiddetinin uzun dönemde davranışlara ve inanışlara etkisini ölçmek için boylamsal desenden yararlanmıştır. Araştırmacılar, önce çocukların televizyon izleme alışkanlıklarını ve aile değişkenlerini incelemişler ve bunların sonucu etkilemesini araştırmışlardır.

Aile Değişkenleri:

- 1- Ceza veren ana-baba.
- 2- Annenin yaratıcılığı.
- 3- Ailenin televizyon izleme alışkanlığı.

Çocuklarla İlgili Değişkenler:

- 1- Çocukların dünyaya ilişkin inançları (Örn.: Dünyayı korkulu mu algılıyorlar?)
- 2- Saldırganlık eğilimleri.
- 3- Okul uyumları.
- 4- Sabırları.

Singer, dört yaşında 63 çocukla çalışmasına başlamış, beş senelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Aile değişkenleri çocuklara ve ana-babalara yapılan anketlerle toplanmış; çocukların zeka seviyesine ve "Dünya Korku Testi" sonuçlarına bakılmıştır.

Böylece araştırmacılar çocuğun saldırganlık bazını tesbit edebilmiş ve çocuğun bu noktadan sonra ortaya çıkan saldırganlığını televizyondaki şiddete ve ailenin fiziksel cezalarına bağlamıştır.

Singer, beş yıllık boylamsal desen sonucu; televizyondaki şiddetin çocuğun tolere gücünü azalttığını, saldırgan davranışları arttırdığını, çocuğun dünyayı tehlikeli olarak algıladığını, ailenin şiddet programlarını seçmesinin saldırganlığı arttırdığını, ana-babanın fiziksel cezayı tercih etmesinin uzun dönemde saldırgan davranışları ortaya çıkarttığını belirlemiştir.

Medyanın Saldırganlığa Etkisinin Uzun Dönem Gelişimsel Etkilerle Bağlantısı

Eron ve arkadaşlarının 20 sene süren araştırmasında farklı yörelerden 2037 üçüncü sınıf öğrencisinin önce saldırgan bazı akran değerlendirmesi (Peer-nomination technique) ve ebeveyn değerlendirmesi (parent-noted t.) sonucu belirlemiştir. Aynı çocuklar 13. sınıftayken tekrar aile ve arkadaş değerlendirmesine tabi tutuldukları gibi kendilerini tanıtmalarıyla ilgili rapor (Self-report) kriminal kayıtları, MMPI testinin 4,9 skalaları ve favori televizyon programları değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Demografik değişkenlerin televizyon seyretmenin daha önceki saldırganlığa etkisini belirlemek için Multiple Regresyon Analizi (Çoklu regresyon analizi) uygulanmıştır.

Sekiz yaş saldırganlık tercihi ve sekiz yaş saldırganlığı = 21, p 0,01; sekiz yaş saldırganlık tercihi ve ondokuz yaş saldırganlığı $r = 31$, p 0,01 olarak bulunmuştur. Çeşitli saldırganlık ölçümlerinde bu ilişki tutarlılık göstermiştir. Ama buna karşın, saldırganlık tercihi ve saldırganlık davranışı arası ilişki kızlarda rastlanmamıştır. Huesman, bu sonucu kızların televizyonda kendi cinsinden heroik modelle karşılaşma sıklığının az olmasına bağlamıştır.

Çocukluk saldırgan davranışı, yetişkin anti-sosyal ve saldırgan davranışını tahmin etmede önemli bir faktördür. Yine de akademik performans, ailede çocuk yetiştirme alışkanlıkları, sosyo-ekonomik statü, aile cezalandırma örüntülerinin gözardı edilmemesi gerekir.

Huesman ve Eron'un A.B.D., Finlandiya, İsrail, Polonya'da yaptığı çalışma sonuçları arasında tutarlılık vardır. Medyadaki şiddetin saldırgan davranışa belirgin etkisi olduğu Milavsky'nin boylamsal çalışması hariç, bütün boylamsal araştırmalarda ortaya konmuştur.

National Broadcasting Company (NBC), Milovsky ve arkadaşlarının yardımıyla çok büyük ölçekte çalışma (1970) yapmıştır. Bu çalışmada 7-19 yaşları arasında 3000 genç ve çocuğun televizyondaki şiddet sonucu saldırgan davranışa sevk edilmiş olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırma sırasında birbirinden ayrı iki çalışma yürütülmüş, ilki (7-12) yaşlarında 2400 kız ve erkek çocuk örneklem olarak seçilerek televizyondaki şiddetin saldırganlığa etkisi üç yıl içinde altı değişik zamanda ölçülmüştür. İkincisinde ise 600 ergen gençte televizyonun saldırgan davranışa etkisi dört değişik zamanda ölçülmüştür. Bu ölçümler sırasında ekran değerlendirme süreci ve saldırganlık ölçen testlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın başlangıcında çocuk ve gençlerin saldırganlık bazı istatistik olarak kontrol edilmiştir.

Sonuçta, televizyon şiddeti ve saldırganlık arasında belirgin bir ilişki saptanmamıştır.

Milavsky'ye göre televizyon şiddeti gittikçe artan saldırganlıkla bağlantılı değildir. Böylece gerek deneysel, gerekse boylamsal çalışma yapan kişilere ters düşer.

Milavsky (1982), "Kendi çalışma sonuçlarının diğerlerinden farklı olmasını aşağıdaki nedenlere bağlar:

- 1- Boylamsal genel desen yöntemi, nedensel hipotezi test etmede deneysel desene göre daha iyidir.
- 2- Genelde deneysel desen kısa dönem saldırganlığı ve model almayı belirler.
- 3- Deneysel desen, uzun dönem sosyalleşmeyi ve televizyonun gelişimsel etkilerini inceleyemez".

Özetle, çok sayıda araştırmacı (Milavsky hariç) televizyondaki şiddetin çocuk ve saldırgan davranışlarına uzun dönem gelişimsel etkisi olduğunu belirlemiştir. Aralarında rastlanılan tutarsızlığın toplumsal araştırmaların farklı zaman aralıklarına sahip olmasından ve kullandıkları analitik metodlardan kaynaklandığı söylenebilir.

Bu tür uzun dönem boylamsal çalışmalarda araştırmacıların tutarlı sonuç alabilmesi için değişkenlerin birikmiş etkilerini daha hassas biçimde ölçmeleri gerekir. Bunu yaparken televizyonun saldırganlığa etkisinde toplumsal değişkenlerin de rol oynayabileceği gözardı edilmemelidir.

KAYNAKLAR

1. BERKOWITZ, Leonard: "Simple Views of Agression", An Essay Review Contemporary Issues in Social Psychology Co. Brooks/Cole Publ. Comp. 1973.
2. BERKOWITZ, Leonard: "Some Effects of Thoughts on Anti-and Prosocial Influences of Media Events: A Cognitive - Neoassociation Analysis, Psychological Bulletin, 1984, Vol. 95, No: 3, 410-427.
3. BRYAN, H. James and Schwartz: Effects of Film Material Upon Children's Behavior. Contemporary Issues in Social Psychology. Ca. Brooks/Cole. Publ. Comp., 1973.
4. DICAPRIO, S.N.: Adflustment. Fullfilling Human Potentials. N.J. Prentice Hall., Inc. 1980.
5. FESHBACH, S. and SINGER, R.: Television and Aggression. Contemporary Issues in Social Psychology. Ca. Brooks/Cole Publ. Comp., 1973.
6. FESHBACH, S. and SINGER, R.: Television and Aggression. Contemporary Issues in Social Psychology. Ca. Brooks/Cole Publ. Comp., 1973.
7. FREEDMAN, L.J.: Television Violence and Aggression. Psychological Bulletin, 1986, Vol. 100, No: 3, 372-378.
8. HUESMEN, R.L. and MALAMUTH, N.: Media Violence and Antisocial Behavior. Journal of Social Issues 1986, Vol. 42, No: 3, 1-6.
9. SCHERER, Abeles, Fischer: Human Aggression and Conflit N.J. Prentice Hall, Inc. 1975.
10. TURNER, C., HESSE, W., SONFA, P.: 1986 Journal of Social Issues. Vol. 42, No: 3, 51-73.
11. ZIMBARDO, P.C.: Psychology of Life, Illinois, Scott, Foresman Comp., 1979 Naturalishe Studies of Long Term. E.